

موسیقی تاجیکستان

فهرست مطالب

دکتر منصوره ثابت زاده

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

۲۲۰	.....	۱۰۱
۲۲۱	.....	۲۰۱
۲۲۲	.....	۷۰۱
۲۲۳	.....	۱۰۱
۲۲۴	.....	۲۱۱
۲۲۵	.....	۵۱۱
۲۲۶	.....	۹۱۱
۲۲۷	.....	۲۲۱
۲۲۸	.....	۸۲۱
۲۲۹	.....	۱۲۱
۲۳۰	.....	۲۲۱
۲۳۱	.....	۲۲۱
۲۳۲	.....	۲۲۱
۲۳۳	.....	۲۲۱

فهرست مطالب

پیشگفتار ۱۱

فصل ۱. کلیات ۱۵

تاجیکان، پیشینه، انواع و مراکز موسیقی ۱۷

مراکز و گروه‌های موسیقی در تاجیکستان ۲۰

گروه‌های موسیقی شش مقام در تاجیکستان و ازبکستان ۲۰

گروه‌های موسیقی شهر دوشنبه ۲۱

مقام و موسیقی مقامات ۲۲

سنت شفاهی در آموزش موسیقی شش مقام و موسیقی ایران ۳۱

فصل ۲. موسیقی شش مقام ۳۵

معرفی اجمالی موسیقی شش مقام و سیر تدوین و نغمه‌نگاری آن ۳۶

ساختار موسیقی شش مقام ۳۷

ساختار موسیقی سازی (مشکلات) ۳۹

ساختار موسیقی آوازی (نثر) ۵۴

شعبه‌ی یکم موسیقی آوازی ۵۸

شعبه‌ی دوم موسیقی آوازی ۷۸

قسم‌های الحاقی موسیقی آوازی ۹۹

۱۰۱	..... نمایه‌ی چند روایت از موسیقی آوازی (نثر) شش مقام
۱۰۴	..... اصول (ریتیم) در موسیقی شش مقام
۱۰۷	..... تنبور ساز اصلی موسیقی شش مقام
۱۱۰	..... کوک‌های تنبور
۱۱۳	..... پرده‌بندی تنبور در کتاب‌ها و رساله‌های شش مقام

۱۱۵	..... فصل ۳. موسیقیدانان شش مقام
۱۱۶	..... دوره‌ی اول: موسیقیدانان کسبی تاجیکستان (شفاهی کاران قدیم)
۱۲۲	..... موسیقیدانان دوره‌ی کسبی شش مقام ازبکستان
۱۲۸	..... دوره‌ی دوم: دوره‌ی میانه‌ی شش مقام تاجیکستان
۱۳۱	..... موسیقیدانان دوره‌ی میانه‌ی شش مقام ازبکستان
۱۳۲	..... دوره‌ی سوم: دوره‌ی جدید شش مقام تاجیکستان
۱۴۲	..... موسیقیدانان دوره‌ی جدید شش مقام ازبکستان (بخارا)
۱۴۳	..... موسیقی‌شناسان تاجیکستان
۱۴۴	..... موسیقی‌شناسان ازبکستان

۱۴۷	..... فصل ۴. سایر موسیقی‌های تاجیکان
۱۵۳	..... موسیقی مراسم شادی و سرور
۱۵۳	..... الف. موسیقی مراسم عروسی
۱۶۷	..... ب. موسیقی سایر مراسم شادی
۱۶۹	..... موسیقی مروگی
۱۷۳	..... ساختار موسیقی مروگی
۱۷۳	..... الف. سلسله‌ی مروگی
۱۸۰	..... روایت‌های موسیقی مروگی
۱۸۱	..... موسیقی مروگی: روایت مهدی عبادأف
۱۹۱	..... ب. ترانه‌های مروگی
۱۹۹	..... مروگی و رقص
۲۰۰	..... مروگی خوان بخارایی، مهدی عبادأف
۲۰۰	..... موسیقی چهارضرب (مروگی) درواز تاجیکستان
۲۰۲	..... شریف جوره‌یف و موسیقی چهارضرب دروازی
۲۰۵	..... چهارضرب اجرای شریف جوره‌یف
۲۱۷	..... چهارضرب اجرای عبدالله نذری‌أف

۲۲۰	چهارضرب خوان دروازی: عبدالله نذری اُف
۲۲۱	موسیقی سازندگی و سازنده‌ها
۲۲۲	ساختار موسیقی سازندگی
۲۲۲	الف. سلسله‌ی موسیقی سازندگی
۲۲۳	موسیقی سازندگی: روایت تحفه‌خان و گروهش
۲۳۰	دایره‌گردانی، قیراق‌زنی و رقص
۲۳۰	موسیقی سازندگی: روایت تحفه‌خان پین خاص‌اوا و عالیه‌خان نصرت‌اوا
۲۳۷	ب. ترانه‌های موسیقی سازندگی
۲۳۸	مخمس خوانی
۲۳۹	موسیقی نواحی (محلی) تاجیکستان
۲۳۹	فلک
۲۴۱	نوروزخوانی
۲۴۱	مداحی
۲۴۱	بیت ستایش و خوشآمدگویی
۲۴۱	لالائیک، دردلیک و رپا
۲۴۲	ترانه‌های زرافشانی
۲۴۴	خوش و جورخوانی
۲۴۵	راک، راغی

فصل ۵. رقص در تاجیکستان

۲۴۷	مضامین رقص‌های تاجیکی
۲۴۸	انواع رقص‌های تاجیکی
۲۴۹	رقص‌های پامیر
۲۵۲	مراکز و انواع رقص‌های تاجیکی
۲۵۵	گروه‌های فعال رقص در دوشنبه
۲۵۵	اصول (ریتم) رقص‌های تاجیکی
۲۵۷	هنرمندان رقص‌های تاجیکی

فصل ۶. موزه‌ی سازهای گرمینج

۲۶۲	گرمینج
۲۶۲	سازهای موزه‌ی گرمینج
۲۶۳	

پیشگفتار

نخستین سفر تحقیقاتی ام در شناسایی فرهنگ‌های موسیقایی و حرکتی ملل همسایه و هم فرهنگ دور و نزدیک ایران به سال ۱۳۷۲ مطابق با ۱۹۹۳ میلادی با سفر به جمهوری آذربایجان و قفقاز آغاز شد. ضرورت این جستجو در حین بررسی و تحقیق انواع موسیقی‌های جشنی و حرکتی ایران پدیدار شد و این فرصت را پیش آورد تا امتداد فرهنگ موسیقایی ایران را در سرزمین‌های آن طرف مرزهای کنونی ایران که قرن‌ها با ما همزیستی فرهنگی داشته‌اند پی گیرم.

از آنجا که فرهنگ حاکمیت ذهن‌هاست و زبان محوری و حوزه‌ی معنایی غنی و عمیق و پیوند وثیق فرهنگ موسیقی ایران و تاجیکستان همانندی‌های مشترکی را پیش روی می‌گذارد و تلاش برای شناسایی چنین مؤلفه‌هایی ضامن محکم‌ترین پیوندها برای صیانت فرهنگی ملت‌هاست و نیز زنده نگاه داشتن سنت‌ها برای خلق عقاید و آثار و تفاهم مشترک در جهان آینده کارساز و یاری‌رسان خواهد بود، با بضاعتی اندک راهی جاده‌ها و کوه‌ها و کوره‌راه‌های ناشناخته شدم و با مردمان سرزمین‌های تاجیکستان، ازبکستان، قرقیزستان، قزاقستان تا مرز چین و با اویغورهایی که موسیقی دوازده‌مقام دارند هم‌نشین و دمخور شدم و این سفرها گاه طولانی و گاه کوتاه از ۱۹۹۷ تا ۱۹۹۹ به طول انجامید. وجد عظیم از جستجوی مشتاقانه فارغ از پیش‌داوری‌های زودهنگام و خودمحورپنداری تنگ‌نظرانه و فرسایشی، مشاهده و ادراک بارقه‌ای از فرهنگ ملل دور و نزدیک که از دوره‌های باستان با مادر این سرزمین گسترده زیسته‌اند، پیوندی که در تفهیم و شناخت عناصر فرهنگی با سایر اصحاب تحقیق و کاوش دست می‌داد و لزوم اشتراک مساعی و همکاری‌های متقابل فرهنگی را گوشزد می‌کرد، دستاورد و تحفه‌ای گرانبها بود که جان و تن رنجور مرا از سختی دوران و رنج سفر التیام بخشید.

تاجیکستان چون سایر ملل هم‌جوار و دور و نزدیک که چندگانگی برآمده از جهانی‌سازی را از چند دهه پیش تجربه می‌کند، در غیبت رسمی ارزش‌های دموکراتیک و تکنیک‌زدگی